

Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΤΑ 1430 ΚΑΙ Ο ΣΕΡΒΟΣ
ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΡΑΝΚΟΒΙΤΣ (DJURADJ BRANKOVIĆ)

Ὁ Τσέχος Κ. Jireček, ὁ ἄριστος αὐτὸς γνώστης τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῶν βαλκανικῶν λαῶν, στὸ ἔργο του «Ἱστορία τῶν Σέρβων», ποῦ εἶναι γραμμένο στὰ γερμανικά, ἐκθέτει τὸν ἀγώνα τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν Βενετῶν (1423-1430), ποῦ εἶχε γιὰ ἀποτέλεσμα τὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης, μὲ τὶς πρὸ κάτω ἀκριβῶς λέξεις: «*Der Krieg zwischen Venedig und der Phorte wegen Salonik hatte damals einen Widerfall bis zur Adria. Der Prätendent Stephan de Maramonte bereitete sowohl den Venezianern als den Serben viele Sorgen. Begünstigt vom Sultan verheerte er (Ende 1429) mit türkischen und albanesischen Truppen die venezianischen Landschaften um Skutari und Dulcigno herum und besetzte im Gebiet des Despoten die Stadt Drivaste, ohne die Burg. Unterstützung fand er bei Gojčin Crnojević und bei Tanusius dem Kleinen aus der Familie Dukagin. Die Venezianer schieben zuletzt (Neujahr 1430) einen preis von 500 Dukaten auf den Kopf des Prätendenten aus. Indessen haben die Türken nach siebenjährigen Bemühungen Salonik vor den Augen Murads II. mit Sturm genommen (März 1430). Der Sultan zog mit Sinan, dem Beglerbeg von Rumelien nach Epirus und besetzte die Gebiete. . .*»¹.

Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Τσέχου ἱστορικοῦ τὸ μετάφρασε γιὰ δευτέρα φορά στὰ 1952 ἀπὸ τὰ γερμανικά στὰ σερβοκροατικά ὁ Γιουγκοσλάβος καθηγητῆς J. Radonić, ποῦ στὸν πρόλογο του μᾶς λέει ὅτι ἔκανε τὴ δευτέρα αὐτὴ μετάφραση μὲ βάση τὸ ἐκτενές κείμενο τοῦ χειρόγραφου τοῦ Κ. Jireček καὶ ὅτι τὶς συμπληρώσεις ἀπὸ τὸ κείμενο αὐτὸ τὶς ἔβαλε ἀνάμεσα σὲ δύο ἀστερίσκους (* *)². Ἔτσι στὸ γερμανικὸ κείμενο τοῦ Κ. Jireček γιὰ τὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης (1430), ποῦ εἶδαμε πρὸ πάνω, προσθέτει τὰ ἑξῆς: «*Srpski despot otkupi tada iz ropstva mnoge grčke sužnje* = Ὁ Σέρβος δεσπότης τότε ἐξαγόρασε πολλοὺς Ἕλληνας αἰχμαλώτους»³.

Ὁ J. Radonić ὅμως, ἐνῶ προσθέτει αὐτά, δὲν παραπέμπει καὶ στὶς πηγές, ποῦ μᾶς μιλοῦν γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Σέρβος ἡγεμόνας ἐξαγόρασε Ἕλληνας αἰχμαλώτους, ποῦ εἶχαν πάρει οἱ Τούρκοι. Μήπως στὸ χειρόγραφο τοῦ Κ. Jireček ἀναφέρονταν οἱ πηγές γιὰ τὸ γεγονὸς αὐτό, ποῦ ὡστόσο ὁ μεταφραστὴς παράλειψε νὰ τὶς σημειώσῃ; Δυστυχῶς στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δὲν εἴμαστε σὲ θέση ν' ἀπαντήσουμε. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ἔχει σημασία εἶναι ὅτι, ὅποιος χρησιμοποιοῦ τὴ γερμανικὴ ἐκδοσὴ «τῆς Ἱστορίας τῶν Σέρβων» τοῦ Κ. Jireček, δὲ βρίσκει τίποτε γιὰ τὸ γεγονὸς τῆς ἐξαγορᾶς Ἑλλήνων αἰχμαλώτων ἀπὸ τὸν Σέρβο ἡγεμόνα στὰ 1430, ἐνῶ, ὅποιος καταφεύγει στὴ σερβικὴ μετάφραση τοῦ πρὸ πάνω ἱστορικοῦ ἔργου, πληροφορεῖται βέβαια τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ δὲ γνωρίζει ποῖες πηγές τὸ ἀναφέρουν.

1. K. Jireček, Geschichte der Serben, τ. 2, Gotha 1918, σ. 166-167.

2. K. Jireček, Istorija Srba, preveo J.R. Radonić (Ἱστορία τῶν Σέρβων, μετάφρασε ὁ J. Radonić), ἔκδ. β', Beograd 1952, τ. 1, σ. XIII (στὴ συνέχεια: Κ. Jireček - J. Radonić).

3. K. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 357.

Όσο έμεις γνωρίζουμε, ή μοναδική μας πηγή για τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι ὁ Ἰωάννης Ἀναγνώστης, πὸν διηγείται πὸς πῆραν οἱ Τούρκοι τὴ Θεσσαλονίκη για τελευταία φορά στὰ 1430. Κρίνουμε λοιπὸν σωστὸ στὴν ἐργασία μας αὐτὴ νὰ ἀναφέρουμε τὸ σχετικὸ χωρίο τοῦ Ἰωάννου Ἀναγνώστη, για νὰ μπορῆ ὁ ἐρευνητὴς και γενικά ὁ ἀναγνώστης, πὸν χρησιμοποιεῖ τὴν «Ἱστορία τῶν Σέρβων» τοῦ K. Jireček στὴ σερβική τῆς μετάφραση, νὰ ὑνωρίζη και ν' ἀνατρέξη σ' αὐτὸ. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ, τὸ πῶν πάνω χωρίο, ἀφοῦ τὸ ξεκαθαρίσαμε πρῶτα σ' ὠρισμένα σημεῖα του, μπορεῖ νὰ ρίξη ἀρκετὸ φῶς και στὸ πρόβλημα τῆς πολιτικῆς, πὸν τηροῦσε τότε, και ἀπέναντι στοὺς Τούρκους και ἀπέναντι στοῦ χριστιανικὸ κόσμου, ὁ Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς· κί' αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ δεῦτερος σκοπὸς τῆς μελέτης μας αὐτῆς.

Τὸ χωρίο τοῦ Ἰωάννου Ἀναγνώστη, πὸν ἀναφέρει ὅτι ὁ Σέρβος ἡγεμόνας ἐξαγόρασε στὰ 1430 ἀπὸ τοὺς Τούρκους Ἑλληγες αἰχμαλώτους, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ἠλευθέρωνται και γὰρ ἱκανοί, πολλῶν θεοφιλῶν ὑπὲρ ἀναρρύσεως ἡμῶν προθύμως κεκινημένων και μάλιστα τοῦ τῶν Σέρβων ἄρχοντος, ὃ τῶν ἄλλων αὐτοῦ πλεονεκτημάτων ἐξαίρετον ἢ πρὸς τοὺς δεομένους ἐστὶν ἐπιτοία ἐκάστοτε χρυσίον και γὰρ οὐτὸς τισιν, οἷς ἐθάρρει, χειρίσας ἐπ' ἐλευθεοῖα τῶν αἰχμαλώτων τοῦτο δοθῆναι παρεκελεύσατο. Και οὐκ ἀπὸ τῆς ἐκείνου γνώμης ἐγένετο· ἐπίαντο γὰρ τοῦ χρυσίου οἱ πρὸς αὐτὸ τεταγμένοι πολλοὺς, οἱ δὴ και ἐπανιόντες ἐπὶ τὴν πόλιν, ὡς εἰκάζειν ἔχομεν, μέχρι τοῦ νῦν εἰσὶ μετὰ τῶν ἀπ' ἄλλων τόπων ἐλληλυθῶτων ὡσεὶ χίλιοι».¹

Ποῖος ὁμως εἶναι ὁ ἄρχοντας τῶν Σέρβων, πὸν ἔτσι ἀνόνομα τὸν ἀναφέρει ὁ Ἀναγνώστης; Ὁ καθηγητὴς Ἀπόστολος Βακαλόπουλος στῆς μελέτες του για τὴν ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης², καθὼς και ὁ Γιάννης Τσάρας³, πὸν ἔκανε τὴ νεώτερη και καλύτερη ἐκδοση τοῦ κειμένου τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοῦ συγγραφέα, πὸν σωστὰ πιστεύουν ὅτι ὁ Ἀναγνώστης στὸ χωρίο του αὐτὸ ὑπονοεῖ τὸν Γεώργιο Μπράνκοβιτς. Πραγματικά, ἡγεμόνας τῆς Σερβίας στὰ 1430 ἦταν ὁ Γεώργιος Μπράνκοβιτς, πὸν διεῦθνε τῆς τύχης τῆς χώρας αὐτῆς ἀπὸ τὸ 1427, ὅταν διαδέχτηκε τὸ θείο του δεσπότη Στέφανο Λαζάρεβιτς, μέχρι τοῦ 1456, πὸν εἶναι τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του⁴.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ, πρέπει ἀκόμη νὰ διευκρινιστῆ και ὁ τίτλος, πὸν ἔφερε ὁ Σέρβος αὐτὸς ἡγεμόνας. Δυστυχῶς στὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσῃ καθόλου ὁ Ἀναγνώστης, γιατί, ὅπως βλέπουμε ἀπὸ τὸ κείμενο πὸν παραθέσαμε, ὁ βυζαντινὸς αὐτὸς συγγραφέας μιλά γενικά για «ἄρχοντα» τῆς Σερβίας, χωρὶς νὰ τοῦ δῖνη και τὸν ἀκριβῆ τίτλο του⁵. Ἀπὸ ἕναν ἄλλον ὁμως βυζαντινὸ ἱστορικὸ, τὸ Δούκα, μαθαίνουμε ὅτι ὁ Γεώργιος Μπράν-

1. Ἰωάννου Ἀναγνώστου, Διήγησις περὶ τῆς τελευταίας ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης, ἐκδ. Γιάννη Τσάρα, Θεσσαλονίκη 1958, σ. 56 κ.έ. (Στὴ συνέχεια θὰ παραπέμπουμε και πάλι στὴ νεώτερη και καλύτερη ἐκδοση, πὸν ἐγινε ἀπὸ τὸ Γ. Τσάρα, και θὰ χρησιμοποιοῦμε τὴ βραχυγραφία: Ἀναγνώστης).

2. Ἀποστόλου Βακαλόπουλου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης μικρὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» τ. 20, τεῦχος 1, Θεσσαλονίκη 1936, σ. 30, σημ. 4· τοῦ Ἰδίου, Ἡ Θεσσαλονίκη στὰ 1430, 1821 και 1912-1918, Θεσσαλονίκη 1947, σ. 18 και Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης (315 π.Χ. - 1912), Θεσσαλονίκη 1947, σ. 81.

3. Ἀναγνώστης, σ. 81

4. K. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 353 κ.έ.

5. Ἡ ἀσάφεια αὐτῆ τοῦ Ἰωάννου Ἀναγνώστη φαίνεται ὅτι παρέσυρε και τὸ Γ. Τσάρα ὥστε τὴ φράση «ὁ ἄρχων τῶν Σέρβων» νὰ τὴ μεταφράσῃ (Ἀναγνώστης, σ. 57) ὡς «κράλης τῶν Σέρβων», ἐνῶ στῆς παρατηρήσεις του (Ἀναγνώστης, σ. 81) νὰ ση-

κοβίτες ἦταν δεσπότης καὶ ὅτι τὸν τίτλο αὐτὸν τὸν πῆρε ἀπὸ τὸν βυζαντινὸ αὐτοκράτορα Ἰωάννη Η' Παλαιολόγο¹. Ἀπὸ τὶς λαμπρὲς πάλι ἔρευνες δυὸ νεώτερων ἱστορικῶν, τοῦ Κ. Jireček καὶ τοῦ Β. Ferjančić, γνωρίζουμε σήμερα μὲ βεβαιότητα ὅτι ὁ Ἰωάννης Η' Παλαιολόγος ἔδωσε τὸ δεσποτικὸ ἀξίωμα στὸν πῶ πάνω Σέρβο ἡγεμόνα στὰ 1429². Τὸ 1430 λοιπὸν ὁ Γεώργιος Μπράνκοβιτς εἶναι πιά δεσπότης, πράγμα ὅμως ποῦ ὁ Ἄναγνώστης, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἄλλοι βυζαντινοὶ συγγραφεῖς³, δὲν τὸ ξέρει.

Ὁ Σέρβος λοιπὸν ἡγεμόνας ποῦ, ὅπως διευκρινίσαμε, δὲν εἶναι ἄλλος παρὰ ὁ δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς, ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τοὺς Τούρκους Ἑλληνες αἰχμαλώτους, δίνοντάς τους τὰ λύτρα ἐξαγορᾶς. Πόσοι ὅμως ἦταν αὐτοὶ; Δυστυχῶς δὲ μπορούμε νὰ ξέρουμε τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸ τους, γιατί ὁ Ἄναγνώστης μᾶς ἀναφέρει καὶ στὴν περίπτωση αὐτῆ ἀόριστα πῶς ἐκείνοι, ποῦ ἐξαγόρασαν τὴν ἐλευθερία τους μὲ τὴν οἰκονομικὴ βοήθεια τοῦ Σέρβου δεσπότη, ἦταν πολλοί⁴. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ μπορούμε νὰ ἰσχυριστοῦμε μὲ βεβαιότητα εἶναι ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ λογαριαστοῦν ἀνάμεσα στοὺς χίλιους περίπου χριστιανούς, ποῦ γύρισαν στὴ Θεσσαλονίκη λίγο χρόνο ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς πόλης αὐτῆς. Τὸν ἰσχυρισμὸ μας αὐτὸν τὸν βασιζόμαστε στὶς εἰδήσεις τοῦ ἴδιου αὐτοῦ βυζαντινοῦ συγγραφέα, ποῦ μᾶς λέγει ρητὰ ὅτι στὴ Θεσσαλονίκη ξαναγύρισαν χίλιοι περίπου Θεσσαλονικεῖς καὶ ὅτι αὐτοὶ ἦταν ὅσοι ἀπελευθερώθηκαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία τους μὲ λύτρα τοῦ Σέρβου δεσπότη καὶ ὅσοι ξαναγύρισαν ἀπ' ἄλλους τόπους⁵.

μείωση: «Βασιλιάς τῶν Σέρβων τὴν ἐποχὴ αὐτῆ...». Καὶ μπορεῖ βέβαια ἡ λέξις «κράλης» νὰ μεταφραστῆ στὰ ἑλληνικὰ ὡς «βασιλιάς», ὅλοι ὅμως οἱ Σέρβοι ἡγεμόνες δὲν ἔφεραν τὸν τίτλο τοῦ κράλη. Στὶς διάφορες ἐποχὰς ἔχουμε καὶ διάφορους τίτλους. Ἐτσι στὴν πρώιμη περίοδο ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ κράτους τῆς Σερβίας ὀνομαζόταν «veliki župan = μεγάλος ζουπάνος», κατόπιν «kralj = κράλης», ἀργότερα «car = τσάρος» καὶ στὰ τελευταῖα χρόνια «despot = δεσπότης» γιὰ τοὺς τίτλους αὐτοὺς βλ. στοῦ Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 2, σ. 1 κ.έ.

1. Δούκας, ἔκδ. V. Grecu, σ. 259.

2. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 2, σ. 342· Β. Ferjančić, Despoti u Vizantiji i južnoslovenskim zemljama (Οἱ δεσπότες στὸ Βυζάντιο καὶ στὶς νοτιοσλαβικὲς χῶρες), Beograd 1960, σ. 189. Γιὰ τοὺς λόγους ποῦ ὁ Ἰωάννης Η' Παλαιολόγος ἔδωσε στὸ Γεώργιο Μπράνκοβιτς τὸ δεσποτικὸ ἀξίωμα βλ. στὶς ἐργασίες μου: Τίνες οἱ δεσμοὶ συγγενείας τοῦ Γεωργίου Βράνκοβιτς (Βρανκονιτς) πρὸς τὸν οἶκον τῶν Παλαιολόγων; «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 33 (1964) 142· καὶ Da li je Djurdj Branković bio u srodstvu sa dinastijom Paleologa? (Εἶχε ὁ Γεώργιος Μπράνκοβιτς συγγενικοὺς δεσμοὺς μὲ τὴ δυναστεία τῶν Παλαιολόγων;), «Jugoslovenski Istorijski Časopis» 2 (1964) 88.

3. Ἐτσι ὁ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης δὲν ἀναφέρει τὸ Γεώργιο Μπράνκοβιτς μὲ τὸν τίτλο τοῦ δεσπότη, ἀλλὰ τὸν ὀνομάζει μόνο «ἡγεμόνα τῶν Τριβαλλῶν»· βλ. Χαλκοκονδύλης, ἔκδ. E. Darkó, τ. 2, σ. 20, 23, 33, 59, 81-82, 89, 97, 99, 138 καὶ 142. Τὴν ἴδια ὀνομασία χρησιμοποιοεῖ καὶ ὁ Κριτόβουλος, ποῦ μιλά μόνο γιὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ἡγεμονίας τοῦ Σέρβου αὐτοῦ δεσπότη· βλ. Κριτόβουλος, ἔκδ. V. Grecu, σ. 179· βλ. ἀκόμη καὶ στὶς σ. 185, 201, 205, ὅπου ὅμως κάνει λάθος, ὅταν τὸν ὀνομάζει Λάζαρο ἀντὶ Γεώργιο.

4. Ἄναγνώστης, σ. 58.

5. Ἄναγνώστης, σ. 58. Πρβλ. Βακαλοπούλου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης, σ. 30· τοῦ Ἰδίου, Ἡ Θεσσαλονίκη στὰ 1430, 1821, σ. 18 καὶ Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, σ. 93.

Ἐξετάσουμε ὁμῶς τώρα αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ γεγονός, πὺ μᾶς ἀναφέρει ὁ Ἄναγνώστης. Ἄπὸ τὸ βυζαντινὸ αὐτὸν συγγραφέα μαθαίνουμε, ὅπως εἶδαμε πρὶ ἄνω, ὅτι ὁ δεσπότης τῆς Σερβίας Γεώργιος Μπράνκοβιτς δείχνει αἰσθήματα φιλίας καὶ συμπαθείας ἀπέναντι στοὺς δυστυχισμένους κατοίκους τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ αἰσθήματά του ὁμῶς αὐτὰ δὲν τὰ δείχνει φανερά, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ ἓναν μανδύα καὶ ὁ μανδύας αὐτὸς εἶναι ἡ φιλανθρωπία. Ἄλλὰ καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμη προχωρεῖ μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ καταβάλλει προσπάθειες, γιὰ νὰ μὴ μαθευτῆ ἡ πράξις του. Ἔτσι μόνον μπορεῖ νὰ ἐρμηνευτῆ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἄναγνώστη ὅτι ὁ Σέρβος δεσπότης ἔδωσε τὰ λύτρα γιὰ τὴν ἐξαγορὰ Ἑλλήνων αἰχμαλώτων σὲ ἀνθρώπους «οἷς ἐθάῃρε»¹.

Γιὰ νὰ ἐνοήσουμε καλὰ τὴν πολιτικὴν, πὺ τήρησε ὁ Γεώργιος Μπράνκοβιτς ἀπέναντι στοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὅταν πῆραν οἱ Τούρκοι τὴ Θεσσαλονίκη, πρέπει νὰ ξέρουμε τίς σχέσεις, πὺ ἐπικρατοῦσαν τότε ἀνάμεσα στοῦ Σερβικοῦ Κράτος καὶ στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Ὁ Σέρβος δεσπότης, λίγο χρόνο ὕστερα ἀπὸ τότε πὺ πῆρε τὴν ἐξουσία, εἶχε ἀναγκαστῆ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνώτατη ἐπικυριαρχία τοῦ σουλτάνου, νὰ τοῦ πληρῶνῃ 50.000 δοκάτα ὡς ἐτήσιο φόρο καὶ νὰ στέλνῃ στοὺς Τούρκους 2.000 ἵππεις μὲ ἀρχηγὸ ἓναν ἀπὸ τοὺς γιούς του ἢ στρατηγούς του, ἐνῶ ἰσχυρὲς τουρκικὲς δυνάμεις βρισκόνταν στὰ σερβοτουρκικὰ σύνορα, ἔτοιμες νὰ εἰσβάλουν στοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Σερβίας καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴ θέλησιν τοῦ σουλτάνου². Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, τὸ Σερβικὸ Κράτος, τὸ ἀπειλοῦσε τότε σοβαρὰ καὶ ἓνα ἄλλο ἰσχυρὸ γειτονικὸ κράτος, οἱ Οὐγγροὶ³. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς ἀναγκάζεται νὰ παίξῃ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡγεμονίας του τὸ ρόλο τοῦ πιστοῦ ὑποτελεῖ στοὺς Τούρκους. Ἔτσι μόνον μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ καὶ ἡ στάσις, πὺ τήρησε ἀπέναντι στοῦ γεγονότος τῆς ἄλωσης τῆς Θεσσαλονίκης στὰ 1430. Ὁ Σέρβος δεσπότης δηλαδὴ θέλει νὰ βοηθήσῃ ὅπωςδῆποτε τοὺς ὁμοθρήσκους τοῦ Χριστιανικοῦ τῆς Θεσσαλονίκης. Γιὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ ὁμῶς αὐτὸ ζητᾷ καὶ βρίσκει ἓνα εὐσχημο τρόπο, τὴ φιλανθρωπία. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, προχωρεῖ στίς ἐνέργειές του μὲ πολλὴ προσοχή, γιὰ νὰ μὴ μαθευτῆ τὸ πράγμα καὶ δυσαρεστήσῃ τὸ σουλτάνο, ἀφοῦ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ μὲν πιστὸς τοῦ ὑποτελεῖ. Βλέπουμε δηλαδὴ τὸ Γεώργιο Μπράνκοβιτς νὰ καταπιάνεται τὸ ζήτημα μὲ διπλωματικὴν, πὺ ἄλλωστε ἔδειξε καὶ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡγεμονίας του καὶ πὺ ἔκανε τὸ σύγχρονο ἱστορικὸ Κ. Jireček νὰ τὸν ὀνομάσῃ «δεδειγὸ διπλωμάτη»⁴.

Ἡ στάσις, πὺ κράτησε ὁ δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς στὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης (1430), φέρνει ἀκριβῶς τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ τῆς πολιτικῆς, πὺ τήρησε ὁ Σέρβος αὐτὸς ἡγεμόνας ἀργότερα, ὅταν ἔπεσε ἡ Κωνσταντινούπολις (1453). Μὴ μπορώντας καὶ τότε νὰ κάμῃ ἀλλιῶς, φυλάγει πιστὰ τοὺς ὄρους ὑποτελείας, στέλνοντας ὡς βοήθεια στοῦ σουλτάνο, πὺ πολιορκοῦσε τὴ βυζαντινὴ πρωτεύουσα, 1500 ἵππεις⁵. Ἀμέσως ὁμῶς ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση ἀπελευθερώνει ἀπὸ τὴν τουρκικὴν αἰχμαλωσίαν, πληρώνοντας καὶ πάλι ὁ ἴδιος τὰ λύτρα, ἑκατὸ καλόγριες καὶ πολλοὺς βυζαντινοὺς εὐγενεῖς⁶.

1. Ἄναγνώστης, σ. 58.

2. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 355.

3. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 354 κ.έ.

4. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 354.

5. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 378.

6. Δούκας, ἔκδ. V. Grecu, σ. 395. Πρβλ. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 378.

Ὁ Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς φυλάγει πιστὰ τοὺς ὅρους ὑποτελείας καὶ ὅταν πέφτη ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ὅταν κυριεύεται ἡ Κωνσταντινούπολη· ὡστόσο αὐτὸ δὲν τὸν ἔσωσε. Ἐννέα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς δεύτερης πόλης τοῦ Βυζαντίου, στὰ 1439, οἱ Τοῦρκοι ἐπιτίθενται καὶ κυριεύουν τὸ Σερβικὸ Κράτος (πρώτη πτώση) καὶ ἕξι χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς βυζαντινῆς πρωτεύουσας, στὰ 1459, πέφτει στὰ χέρια τοῦ σουλτάνου ὀριστικά πιά ἡ σερβικὴ πρωτεύουσα καὶ μαζί μ' αὐτὴ ὁλόκληρο τὸ Σερβικὸ Κράτος¹.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΔΡΙΑΝΟΣ

TODESGEDICHT ÜBER IOANNES AITOLOS AUS DEM JAHRE 1811

Der anerkannteste Sprachlehrer griechischer Herkunft in Ungarn war Ioannes Aitolos, von dem P. N. Liufis² schreibt: «... ὃς ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1782 τὰ ἐγκύκλια μαθήματα (στὴν Κοζάνη) καὶ εἶτα ἀπῆλθεν εἰς Ἑγρην, ἐνθα μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ διετέλεσε διδάσκων τὰ τέκνα τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν». Dieser Bericht ist nicht pünktlich, weil Aitolos, nachdem er aus Kozani nach Ungarn gekommen war, lediglich ein Jahr in Eger verbrachte³. Danach ging er nach Miskolc, wo er in der dortigen hellenischen Schule ungefähr 30 Jahre lang tätig war.

Über I. Aitolos stellte schon E. Horvath⁴ richtig fest, dass er in Ungarn den Namen Apostolovics (Ἀποστολιδης) angenommen hatte. Wegen seines Wissens hat er sich nicht nur unter den in Ungarn lebenden Griechen, sondern auch in ungarischen Kreisen Ansehen gewonnen. Z. B. erwähnt ihn Ferenc Kazinczy in einem Briefe. Kazinczy war der Organisator der ungarischen Schriftsteller.

Ioannes Apostolovics war der Griechischprofessor von Ferenc Nagy, der ein berühmter Professor der Philosophie in Sárospatak war. Als Apostolovics im Jahre 1811 in Miskolc gestorben war⁵, schrieb Nagy von seinem Meister ein griechisches Gedicht. Unter den Flugblättern der Budapester Universitätsbibliothek wurde diese Dichtung aufgefunden, mit Hilfe deren der Lebenslauf und die Tätigkeit des aus Kozani nach Miskolc gekommenen berühmten griechischen Sprachlehrers gut erkennbar sind.

Ioannes Apostolovics (Aitolos) war im Jahre 1746 in Missolungi geboren. Seine Studien machte er in Smyrna. Er unterrichtete 12 Jahre lang in Kozani, von wo er im Jahre 1782 nach Eger in Ungarn kam. Im folgenden Jahre gründete er die hellenische Schule in Miskolc, wo er bis zum Tode (1811) als Schuldirektor tätig war.

1. K. J i r e č e k - J. R a d o n i ć, σ. 362 κ.έ.

2. Ἱστορία τῆς Κοζάνης, Ἀθήναι 1924, σ. 194.

3. F ű v e s Ö., Adatok az egri görögök történetéhez. «Antik Tanulmányok», 5 (1958) 80.

4. Ἰωάννης Ἀποστολιδης ὁ Αἰτωλός. «Egyetemes Philológiai Közlöny», 68 (1944) 37-40.

5. Nach seinem Tode erschien über ihn ein Nekrolog in des «Zeitung Hazai Indósitások».

ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ

τοῦ Σοφωτάτου Ἀνδρὸς
Ἰωάννου Ἀποστόλοβιτς
διδασκάλου τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης
ἐν Μισκόλτς.

Ἐγραψε

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΝΑΓΥ

Διδάσκαλος ἐν τῷ κατὰ Πάτακον
Γυμνασίῳ

Ἐν Σ. Πάτακ ,αωιά'.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

πρὸς αὐτὸν

Εἷς φίλ' Ἀποστολίδης, ὧς σου καὶ τοῦνομα δηλοῖ,
Εἶγε πρὸς ἄλλους ἐκ πατρίδος ἢ σὲ Θεός.
Κέκλεσο· κἂν ποιῆς πολλοὺς τ' ἀγαθοὺς μαθητάς
Υἱὸς ἀποστολικὸς δ' ὦν, κομιῇ τὸ γέρας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

τοῦ αὐτοῦ

Φραγκίσκος Νάγυ ἐμμελέως, τὰ δὲ δίστιχα ἤκε
Μνημόσυνον φιλίας ἐσσομένοισι λιπῶν.
Λεύσσετε τὸν δ' ἔταρον πολυγράμματον, ἄσματα μοῦνον
Ἐμμέσως ἄδοντ', οὐ Δαναῶν τὸ γένος.

ΕΛΕΓΕΙΑ

ὑπὲρ νεκροῦ τοῦ αὐτοῦ

τέθνηκε ἐν Μισκόλτς, ἔτει Χριστογ. ,αωιά',
τοῦ Βίου ξέ, μηνὸς Φεβρουαρίου ἡμέρα τῇ η'.

Κάθθανε τῶν Μουσῶν ἀγαπητὸς εὖς τε μαθητῆς
Θρησκείας· κλαύσω τὸν σοφὸν ἄνδρα, λύρα.
Κλαίετε νῦν Μοῦσαι Δαναῶν τ' Ἐκκλησία πένθει,
Ἐμετέρας πέσε γάρ πρῶτον ἄγαλμα σχολῆς.
Αἱ Χάριτες πᾶσαι θρηνοῦσι τὸν υἱέα φῶιβον,
καὶ Θρησκεία πλέον δάκρυα πολλὰ χέει.
Ἄξιος οὖν θρήνου, πολλοὺς τ' ἀγαθοὺς τε πολίτας
τῇ πατρίδι ποίησ' ἄλλοτρίοις τε ὁμοῦ.
Ὅν δὲ νόφ καλόν. Μισολογία πατρίς ἔτικτε,
Εἶτ' ἐδίδαξ' αὐτὸν γράμματα Σμύρνα πόλις,
Οὐγγαρία, Θρήκη τε, Πολωνία τ' οἶδε τις, οἶος
Ἦτο πρὸς ὄν κατ' ἔτος παῖδας ἔπεμψε συχνῶς.

Ἐν Κοζάνῳ ἐδίδαξε τὰ πρῶτα νέους· ἀπὸ τούτου
 Ἦλυθεν εἰς Ἀγριὰν καὶ παρέδωκε γραφάς.
 Ὑστερον ἐν Μισκόλτζ Δαναῶν γε τέθεικε θέμηλον
 τῆς δὲ σχολῆς σπουδῶν σπέρματα καλὰ φύων
 Ἦ κατὰ τὴν ψυχὴν ἀκριβῆς, κατὰ τ' ἦθος ἀμύμων
 Ἦτο φιλόανθρωπος καὶ πεφίληκε Θεόν.
 Υἱὸς ἀποστολικὸς κατὰ τοῦνομα ἦτο καὶ ἔργον
 Μέχρι τέλεσσε δρόμον καὶ τὸν ἀγῶνα βίου
 Οὐράνιον δέχεται τοιγάρ μετὰ τ' ἔργα βραβείον
 Ὅλβιος ὅς γ' οὕτω κάτθανε, κ' ὦδε βιούς.
 Κὰν ἄραγ' ἐν σιγῇ ὁ νέκυς πεπυκασμένος ἔσται,
 Ἄλλὰ τίς ἦ αὐτός, πρᾶγμα πόνος τε λέγει.
 Μνημοσύνην κατελείψ' ἄλλοις α) ἀγαθῇ δὲ γυναικί
 καὶ θυγατράσιν εἰς ἄλγεα καὶ στοναχάς β).
 Αἶς μὲν μοῖρα χαράν, τὸ δὲ χρῆμα κράτιστον ἀφείλε,
 Ὡν τε πόθον καὶ ὁμοῦ κῦδος ἔχουσι πόλοι.
 Ὡ μάκαρ, ἡσυχίαν σχῆς νῦν μετὰ πρᾶγματα πολλὰ
 Καὶ μαλακῶς τεὰ δὴ λείψανα γαῖα στέλει.

- α) Ἐν Κοζάνῳ Διδάκαλος ἦ ἔτεσι ιβ', ἐν Ἀγρία α', ἐν Μισκόλτζ λ'.
 β) Αὐτὴ ἀγαθὴ, καὶ προέχουσα γυνὴ ἐστὶν Ἐλισάβετ Ἰαγκοβίτζ, μεθ' ἧς ἐν γάμῳ
 ἔζησεν ἔτεσι κβ'. Θυγατέρες εἰσί, Καθαρίνα καὶ Ἀναστασία, ἃς κομιδῇ ἀγαθῶς ἔτρεψε.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ

Ἰωάννης μὲν Ἀποστόλοβιτς τῷ σώματι θραυστῷ
 τέθναε· ζῆ δ' αὐτοῦ οὔνομα, ζῆ τε πόνος.
 Ἦ πολυγράμματος, ἦ κεδνός τ' ἀκριβῆς τε Σχολάρχης,
 Ὅς γε σοφῶς πολλοῦ τοῦς ἐδίδαξε νέους,
 Ἐς μακάρων, ψυχὴν Θεὸς ἐνθεν ἀπῆχε, ὅμιλον·
 Τῇ δὲ σόρῳ μόνον λείψανα δῶκε πόλις.

ÖDÖN FűVES

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗ,
 ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ,
 ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ.

Περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου τοῦ 1968 μετέβην δι' εἰκοσαήμερον παραμονὴν εἰς Βιέννην πρὸς ἐπιτόπιον διαπίστωσιν τῆς ὑπάρξεως ἀνεκδότων ἀρχειακῶν ἐγγράφων εὐρισκομένων εἰς τὰ ἐκεῖ κρατικὰ ἀρχεῖα, ἰδιαιτέρως εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Μητροπόλεως Αὐστρίας, μὲ ἔδραν τὴν Βιέννην, εἰδικῶς δὲ ἀνεκδότων ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις ἀνδρῶν καταγομένων ἐκ τῆς Μακεδονίας, οἵτινες ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ ἐν συνεχείᾳ φεύγοντες τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ.

Ἡ συγκεκριμένη αὐτὴ ἔρευνα ἢ ἀφορῶσα εἰς τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Μακεδονίας, ὡς εἶναι γνωστὸν, μὲ ἀπασχόλησε ἀπὸ ἐτῶν, ἀποτέλεσμα δὲ ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀνεύρεσις ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀλλαχοῦ πληθώρας ἐπιστήμων τουρκικῶν ἐγγράφων, ἅτινα εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀπὸ τοῦ ἐτους 1950 καὶ ἐντεῦθεν καὶ προσέθεσαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν σοβαρωτάτας ἀγνώστους πληροφορίας λίαν χρησίμους διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ Ἔθνος.

Πρὸ τῆς μεταβάσεώς μου εἰς τὴν Βιέννην ἐμελέτησα καλῶς τὰς ἐκθέσεις τὰς ὑποβληθείσας ὑπὸ προγενεστέρων ἐρευνητῶν μεταβάντων ἐκεῖ, πολλοὶ τῶν ὁποίων τυγχάνουν φίλοι καὶ συνεργάται μου, οἵτινες ὁμῶς ἡσχολήθησαν γενικώτερον μὲ τὴν ἀνεύρεσιν πληροφοριῶν διὰ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἐνῶ ἡ δική μου προσπάθεια ἀφεῶρα ἀποκλειστικῶς τοὺς ἐκ Μακεδονίας καταγομένους Ἑλληνας.

Ἐπὶ τὰς ἀνωτέρω διὰ βραχέων ἐκτεθείσας προϋποθέσεις ἢ ἀπασχόλησίς μου ἐν Βιέννῃ περιεστράφη :

Α'. Ἀρχεῖα Ἑλληνικῆς Κοινότητος

Εἰς τὰ γραπτὰ μνημεῖα ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος (Wien I, Fleischmarkt 13) ὡς καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα ἅτινα εὐρίσκονται ἐπίσης εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικὴν ἐκκλησιαστικὴν Κοινότητα τοῦ «Ἁγίου Γεωργίου» (Wien I, Griechengasse).

Ὁ μητροπολίτης Αὐστρίας σεβασμιώτατος Χρυσόστομος Τσίτερ ἐπεδείξατο ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τῶν ἐναποκειμένων εἰς τὸν τελευταῖον ὄροφον τῆς τριωρόφου οἰκοδομῆς τῆς Μητροπόλεως, ἐνθα στεγάζεται καὶ τὸ σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον φοιτοῦν περὶ τοὺς 20 Ἑλληνοπαῖδες τῆς Ἑλληνικῆς παροικίας τῆς Βιέννης.

Τὰ ἔγγραφα τῶν ἀρχείων τούτων, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, οὐδεὶς πρότερον ἐμοῦ εἶχεν ἀναδιφήσει πολλῶ δὲ περισσότερον ἐρευνησει.

Διεπίστωσα τὴν ὑπαρξίν ἕξ (6) μεγάλων φακέλων, περιεχόντων περὶ τὰ χίλια (1000) ἔγγραφα ἕκαστος, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα συντεταγμένα εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ ἀρκετὰ εἰς τὴν γερμανικὴν τῶν ἐτῶν 1780 ἕως 1864. Ὑπάρχουν ἐπίσης πέντε (5) φάκελοι (Classes) μὲ ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1800 καὶ ἐντεῦθεν. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν ἔχουν καταταχθῆ χρονολογικῶς ἀλλ' οὔτε κἀν ἔχουν μελετηθῆ.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀρχεῖα ἔγγραφα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πλὴν τῶν περιπτώσεων α) τοῦ ἀειδήμου μητροπολίτου Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, δημοσιεύσαντος ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἐν Βιέννῃ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἡ Κοινότης τῶν Ἑλλήνων Ὀθωμανῶν ὑπηκόων», Ἀλεξάνδρεια 1912, τοῦ καθηγητοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου, δημοσιεύσαντος εἰς τὸ περιοδικὸν Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. ΙΘ', σελ. 52 κ.έ., καὶ τοῦ Ἑλληνοῦ ἐπίσης Ν.Γ. Κουίμτζόγλου δημοσιεύσαντος εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν τὸ ἔτος 1912 ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον Geschichte der Griechisch Orientalischen Kirchengemeinde zum Heiligen Georg, δύναται νὰ εἴπη τις ὅτι ἐλάχιστα ἔχουν μελετηθῆ.

Ἀπαιτεῖται συνεπῶς κατὰτάξις χρονολογικὴ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔρευνα συστηματικὴ ὅλων τῶν γραπτῶν τούτων μνημείων τῶν ἐναποκειμένων εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, ἢ ὅποια θὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν συγκινητικὴν δρᾶσιν τῆς θαυμασίας ἑλληνικῆς παροικίας τῆς Βιέννης, εἰς τὴν ὁποίαν ἔζησαν ἄνδρες ἐπιφανεῖς ἐκ Βορείου Ἑλλάδος, ὁ Δούμας, ὁ Μπέλλιος, ὁ Σταγειρίτης, ὁ Πόποβιτς, ὁ Νάκος, ὁ Καραγιάννης καὶ ἄλλοι πολλοί, διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν ὁποίων οἱ ὀλίγων ἡσχολήθησαν εἰς διάλειξιν μου γενομένην πρὸ μηνός εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ συνελθόν 22ον Παμμακεδονικὸν Συνέδριον Παμμακεδονικῆς Ἐνώσεως Ἀμερικῆς - Καναδᾶ.

B. Γερμανικά Κρατικά Ἀρχεῖα

Τὰ τελευταῖα ἔτη Ἑλληνες ἐρευνῆται, ἰδίως δὲ ὁ καθηγητὴς κ. Πολ. Ἐνεπεκίδης καὶ ὁ φιλόλογος κ. Γεώργ. Λαΐος, ἠρένησαν τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βιέννης καὶ ἐδημοσίευσαν, ἰδίως ὁ πρῶτος, σημαντικὰς πληροφορίας εἰς ἐκθέσεις, δημοσιεύματα, ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ (Ἐφημ. «Βῆμα», Περιοδ. «Ἄλφα»). πού ἀφεώρων τὸν ἀπόδημον ἑλληνισμὸν τῆς Αὐστρίας.

Ἐν γνώσει αὐτῶν τῶν πληροφοριῶν καὶ ἄλλων τινῶν εἰδήσεων, διεπίστωσα κατὰ τὸ εἰς Βιέννην ταξειδιόν μου, τὴν ὑπαρξίν ἀρχεϊακῶν εἰδήσεων διὰ τοὺς ἐκ Μακεδονίας καταγομένους Ἑλληνας εἰς τὰς κατωτέρω Κρατικὰς Ὑπηρεσίας τῆς Βιέννης α) Allgemeines verwaltungsarchiv (Wien I, Welnerstrasse 6a) διὰ τοὺς Νάκον, Σακελλαρίου, Μπέλλιον, Δούμπαν κλπ., ἀποκτήσαντας ἐκεῖ τίτλους εὐγενείας, μεγάλας περιουσίας καὶ ἀναδειχθέντας μεγάλους ἐυεργέτας ἐν Βιέννῃ, ἀλλὰ καὶ προσφέροντας πολλὰ εἰς τὸ ἔθνος. β) Archiv des Stadt Wien (Wien I, Felderstrasse I): Ποικιλία πληροφοριῶν διὰ τοὺς ἐκ Μακεδονίας μετανάστας, ἴδρυσιν ἐμπορικῶν οἰκῶν, караβάνια ταξειδιωτῶν κλπ. γ) Archiv der Universität Wien (Wien I, Karl Lueger Ring I): Στοιχεῖα διὰ τὴν καταγωγὴν καὶ τὰς σπουδὰς πολλῶν Μακεδόνων ἐπιστημόνων.

Γ. Τινὰ περὶ τοῦ Ρήγα Βελεστινλή

Κατὰ τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἀρχείων διεπίστωσα καὶ τὰ κατωτέρω σχετικὰ μὲ τὴν δρᾶσιν τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ἐλευθερίας Ρήγα Βελεστινλή καὶ τοὺς συνεργάτας του Σιατιστινοὺς ἀδελφοὺς Μαρκίδας Πουλίου.

Ἐπὶ τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ Rotenturm ἀριθ. 21, ἧτις ἐκκινουσα ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ ἀγίου Στεφάνου καταλήγει εἰς γέφυραν τοῦ Donau Canal (διῶρυξ τοῦ Δουνάβεως) καὶ εἰς τὸ σημεῖον ὅπου αὕτη τέμνει τὴν ὁδὸν Fleismarkt, εἰς τὴν ὅποιαν εὐρίσκεται ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος, πολυτελεστάτη καθ' ὅλα κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν διάκοσμον, δαπάναις κυρίως τοῦ ἀειμνήστου Σίμωνος Σίνα, κατὰ τὸ ἔτος 1957, Ἑλληνες τῆς Βιέννης ἐνετοίχισαν ἐνεπίγραφον πλάκα κατασκευασμένην ἐκ μίγματος γύψου, ριניσμάτων χαλκοῦ καὶ ἄλλων ὑλικῶν. Ἡ τοποθετηθεῖσα ἀναμνηστικὴ πλάξ περιέχει τὰ κατωτέρω: εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν κακότεχνον δυστυχῶς ἀνάγλυφον προτομὴν τοῦ Ρήγα καὶ κάτωθεν ταύτης τὰ γράμματα:

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ

1757 - 1798

ΟΠΟΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΥΛΛΟΓΑΤΑΙ - ΣΥΛΛΟΓΑΤΑΙ ΚΑΛΑ
WER FREI DENKT · DENKT GUT

εἰς δὲ τὴν δεξιὰν πλευρὰν:

HIER STAND DIE DRUCKEREI VON MARKIDES PULIU
WO RIGAS WELESTINLIS IM J. 1797 REVOLUTION
NÄREN WERKE ZUR REFREIUNG DER GRIECHEN UND
DER BALKAN WÖLKER DRUCKEN LIESS 1957 DIE
GRIECHEN VON WIEN

Εἰς τὸν κάτω ὄροφον τῆς οἰκίας ταύτης ἦτο ἐγκατεστημένον τὸ τυπογραφεῖον τῶν ἀδελφῶν Μαρκειδῶν Πουλιῶν, ὅπου ἐξετυπώθησαν αἱ ἐπαναστατικαὶ προκηρύξεις τοῦ Ρήγα Βελεστινλή. Κατὰ περιέργον σύμπτωσιν εἰς τὸν πρῶτον ὄροφον τῆς οἰκίας ταύτης εἶναι ἐγκατεστημένον ἓν μυροπωλεῖον τὸ ὁποῖον διευθύνει ἡ Μαρία Κολοκοτρῶνι, προφανῶς σύζυγος ἑλληνοῦς ἢ αὐτῆ ἑλληνικῆς καταγωγῆς, τὴν ὁποίαν δὲν κατῴρθωσα νὰ συναντήσω διότι ἀπουσίαζε εἰς Ἰταλίαν, ὡς με ἐ πληροφορήσαν

Πρέπει ὁμως ἐδῶ νὰ προσθέσω καὶ ὀλίγα τινὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ ἐντοιχισμοῦ τῆς ἀναμνηστικῆς πλακῶς, τὰ ὁποῖα ἐ πληροφορήθη ἂν ἀπὸ Ἑλληνας σπουδαστὰς τῆς Βιέννης καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἔγραψε καὶ ὁ κ. Π. Ἑνεπεκίδης εἰς τὴν ἐργασίαν του «*Ρήγας Βελεστινλή - Ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὸν θρόνον εἰς τὴν ἱστορίαν - Ἀθήναι 1958*». Παλαιὰ ἦτο ἡ ἐπιθυμία τῶν Ἑλλήνων τῆς Βιέννης νὰ ἐντοιχίσουν μίαν πλάκα ἐνεπίγραφον εἰς μνήμην τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ἐλευθερίας καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1949, ὅτε ὁ κ. Ἑνεπεκίδης ἔκαμε μίαν διῶλεξιν εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν σχετικὴν μετὰ τὸν Ρήγαν, ἀπεφασίσθη ἓν συνεννοῆσαι μετὰ τοὺς ἐκεῖ διπλωματικούς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλους Ἑλληνας φοιτητάς, ὅπως οἱ Ἑλληνες φοιτηταὶ μεταβαίνοντες εἰς τὴν Βιέννην ἐντοιχίσουν κατάλληλον ἀναμνηστικὴν πλάκα εἰς τὴν Αὐστριακὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς ἱστορικὴν τοποθεσίαν. Ἡ ἀβελτηρία τῶν ὑπευθύνων διπλωματικῶν ἀρχῶν μας ἐπέτρεψεν εἰς μίαν ὁμάδα Ἑλλήνων καὶ ἄλλους τινὰς ποὺ ἐκινούντο, δυστυχῶς, ἀπὸ πολιτικὰ ἐλατήρια, νὰ σπεύσουν νὰ ἐντοιχίσουν τὴν κακότεχνον πλάκα, κατὰ τὸ ἔτος ὁμως 1957 καὶ ὄχι τὸ ἔτος 1949, ὅπως γράφει ὁ κ. Ἑνεπεκίδης. Τὶ ἀκριβῶς συνέβη δὲν γνωρίζω, ποῖαν ἀνάμνησιν ἔχει ὁ φιλόλογος κ. Λάγος εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐπίσης δὲν γνωρίζω. Ἐκεῖνο ὁμως ποὺ πιστεύω εἶναι ὅτι μία τοιαύτη μικροσκοπικὴ καὶ κακότεχος συνάμα ἀνάμνησις δι' ἓνα μέγαλον πατριώτην καὶ τοὺς μαρτυρήσαντας συντρόφους του εἶναι τελειῶς ἀσήμαντος προσφορά τῶν Ἑλλήνων τῆς Βιέννης. Ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω, νομίζω ὅτι πάντοτε ὑπάρχει καιρὸς εἰς τοὺς ἑλληνικούς κύκλους τῆς Βιέννης μετὰ ἐπικεφαλῆς τὸν ἀεικίνητον ἱεράρχην μας, σεβασμιώτατον Χρυσόστομον Τσίτερ, ἄνδρα ἐπιφανῆ καὶ λίαν δραστήριον, νὰ πράξουν ὅ,τι δὲν ἔπραξαν μέχρι σήμερον εἰς μνήμην τῶν μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας τοῦ Γένους μας.